

Słowo wstępne

Termin „dwór” powszechnie kojarzony jest z najbliższym otoczeniem monarchy, magnata bądź bogatego szlachcica. Faktycznie jest to dużo szersze pojęcie, które oznacza także instytucję władzy, czy grupę ludzi tworzących stronnictwo królewskie. W środowisku panującego podejmowano najważniejsze decyzje administracyjno-gospodarcze oraz organizowano dyplomację, w związku z czym jego dwór pełnił rolę politycznego centrum państwa. Na nim kreowano elity polityczne i społeczne, których prestiż był ściśle związany z pozycją na dworze. Za sprawą potężnej propagandy pełnił on rolę opiniotwórczą, promieniował modą oraz kulturą umyslową i artystyczną na całe państwo. Styl życia jego mieszkańców oddziaływał na dwory magnackie i szlacheckie wzorujące się na obyczajach panujących w otoczeniu monarchy. Był on wreszcie miejscem różnego rodzaju rozgrywek politycznych, intryg, czy sporów będących wynikiem waśni rywalizujących ze sobą faksji. Ze względu na pełnione funkcje reprezentacyjne i znaczenie w państwie dwór królewski przykuwał uwagę mieszkańców oraz wiązał ze sobą rzeszę poddanych – od służby, przez wszelkiej maści artystów otoczonych mecenatem władcy, arywistów poszukających szansy na zrobienie kariery, urzędników różnego szczebla, czy dostawców żywności i rzemieślników utrzymujących się z pracy na jego potrzeby.

Z tego względu problemy związane z funkcjonowaniem dworu od lat absorbują uwagę historyków o różnych zainteresowaniach badawczych. Popularność tego rodzaju zagadnień zdaje się nie słabnąć, o czym świadczą publikacje wydane w ostatnich latach, zorganizowane konferencje naukowe oraz inicjatywy pokroju Zespołu do Badań nad Dworami i Elitami Władzy, funkcjonującego przy IH PAN. Nie ulega jednak wątpliwości, że problematyka ta wymaga dalszych pogłębionych studiów, które pozwoliłyby dokładniej przybliżyć poszczególne dwory, ich rolę społeczno-polityczną oraz poznać istotne fakty z ich życia, takie jak chociażby różnego rodzaju ceremonie prywatne i państwowe: koronacje, narodziny dzieci monarszych, wesela królewskie, czy pogrzeby.

Redakcja Wschodniego Rocznika Humanistycznego wychodząc naprzeciw tym potrzebom postanowiła poświęcić niniejszy numer czasopisma właśnie problematyce dworskiej. W Państwa ręce oddajemy 12 artykułów oscylujących wokół różnych aspektów związanych z dworem w Rzeczypospolitej i państwach ościennych. Część z nich porusza problemy dotyczące ceremoniału oraz przybliża przebieg niektórych uroczystości, inne skupiają się na obyczajowości oraz zagadnieniach dotyczących

przedstawicieli elity władzy. Wolumin uzupełniają dwie prace poświęcone Kresom oraz tekst z dziedziny muzykologii.

***

Numer poświęcamy pamięci wybitnego znawcy problematyki elity władzy Rzeczypospolitej w I poł. XVII w., dr hab. Janusza Dorobisza prof. Uniwersytetu Opolskiego, który w swoich badaniach zajmował się między innymi rozgrywkami politycznymi na dworze królewskim.

Artur Goszczyński

